

Referenses:

- 1 Facts & Figures 2024: European aerospace & defense industries. <https://defence-industry.eu/asd-facts-figures-2024-european-aerospace-and-defence-industries-achieve-record-growth/Airbus>. (2025). Airbus Annual Report 2024.
- 2 European Commission. (2021). Transition Pathway for the Aerospace Ecosystem. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/b0ae5705-0e5f-4c4a-bbbb-26a79f32a104_en?filename=Transition%20Pathway%20_%20Aerospace%20Ecosystem%20_%20EN.pdf&prefLang=fr
- 3 Work programme and budget 2024–2025; Annual Activity Report 2024. Clean Aviation JU. (2024). <https://clean-aviation.eu/sites/default/files/2024-01/Work-Programme-and-Budget-2024-2025-December-2023.pdf>
- 4 Opportunities and challenges arising from European sustainable aviation fuel regulations: A case study approach <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2941198X25000296>

Безрука С. І.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка МП-2 спеціальності «Економіка»

ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИКЛЮЧЕННЯ

Постановка проблеми. Сучасний світ розвивається дуже швидкими темпами, чим сприяє зростанню розриву між країнами, містами та індивідами. Нерівність проявляється не лише в економічних показниках, а й у доступі до базових потреб, таких як медичне обслуговування, освіта, можливість працевлаштування, а також доступ до цифрових технологій. Глобальна економіка все більше орієнтується на знання та інновації, що робить критично важливим розвиток людського потенціалу та здатності суспільства адаптуватися до нових технологічних і соціальних викликів, водночас ті хто не забезпечений базовими потребами, опиняються поза межами цих процесів і стикаються з явищем соціального виключення. Згідно останніми даними Світового банку у 2025 році під загрозою бідності або соціальної ізоляції у світі перебуває 808 млн осіб, що становить 9,9% від усього населення світу. Це свідчить про необхідність врегулювання світової соціальної політики для забезпечення сталого розвитку усіх країн.

В Україні ситуація з рівнем бідності населення теж дуже складна. Ще до початку повномасштабного вторгнення український уряд в партнерстві з європейськими країнами впроваджував стратегії з подолання нерівності в суспільстві та забезпечення сталого розвитку. Однак повномасштабна війна значно погіршила ситуацію. Рівень бідності населення у 2025 році в порівнянні з 2021 роком зріс майже у 2 рази та становить 37%, разом з цим збільшився коефіцієнт нерівності доходів, або ж коефіцієнт Джині – 0,50. Це свідчить про посилення соціальної вразливості та появи нових груп людей, які опинились на межі соціального виключення. Незважаючи на те що воєнні дії все ще тривають і щодня несуть за собою непередбачувані негативні наслідки та ускладнюють запровадження системних рішень для боротьби з соціальною нерівністю та соціальним виключенням індивідів, вже зараз важливо шукати ефективні шляхи подолання цих явищ [1].

Основна частина. Поняття соціального виключення з'явилося на теренах дослідницьких праць відносно недавно, тому станом на зараз немає консенсусу щодо його трактування серед науковців. Найчастіше це явище визначають як часткове або повне виключення особи чи певної групи осіб із соціальної структури суспільства та суспільних процесів, наявність бар'єрів, які не дозволяють відігравати важливу роль цим індивідам у суспільстві. В розуміння категорії «соціальне виключення» та її оцінки науковці включають

низку громадських прав, таких як: доступ до медичних послуг, наявність якісної та практичної освіти, умови безпечного місця проживання, можливість працевлаштування, участь у політичних процесах та забезпечення гідної старості. У зв'язку з цим, щоб мінімізувати рівень соціального виключення в суспільстві потрібно приділити належну увагу врегулюванню усіх його аспектів [2].

Одним із важливих інструментів подолання соціального виключення сьогодні є впровадження цифрових технологій та інновацій. Уже наявні результати їх використання у вирішенні соціальних проблем демонструють позитивний вплив на забезпечення доступу освіти для всіх верств населення, включаючи тих, які стикаються з економічними, фізичними чи територіальними бар'єрами. Такі процеси є дуже важливими, оскільки якісна освіта є одним з фундаментальних чинників побудови справедливого та інклюзивного суспільства. Отже, головними досягненнями впровадження інновацій в освітній процес є:

- застосування дистанційної форми навчання, як механізму забезпечення доступу до освіти для більшої кількості людей, зважаючи на усі виклики сучасного світу;
- використання електронних засобів (інтерактивні дошки, відео матеріали, презентації, комп'ютерні програми та інше) для більшої зацікавленості освітян та покращення якості освітнього процесу;
- імплементація інновацій дозволяє формувати навчальний процес більш персоналізованим, що допомагає забезпечити учнів з особливими потребами належним рівнем освіти та можливістю навчатись в власному темпі;
- впровадження цифрових технологій в освітній процес допомагає підвищити рівень цифрової грамотності індивіда, що є важливим для працевлаштування у сучасному світі;
- цифрові інструменти надають змогу дорослим продовжувати освіту або перекваліфікацію без необхідності відриву від роботи, чим забезпечують можливість безперервного навчання протягом життя, як важливого фактору боротьби з бідністю [3].

Таким чином можна побачити, що розвиток інновацій несе за собою зміни в освітньому процесі, які характеризуються високим рівнем якості та доступності для всіх членів суспільства. Однак, варто зауважити, що існує і низка негативних наслідків цифровізації освіти, які сприяють зростанню нерівності у суспільстві, зокрема не всі індивіди мають змогу забезпечити собі стабільний доступ до інтернету та наявність необхідних для навчання гаджетів. Особливо це стосується жителів сільської місцевості, де рівень забезпеченості інтернетом та цифровими пристроями є нижчим.

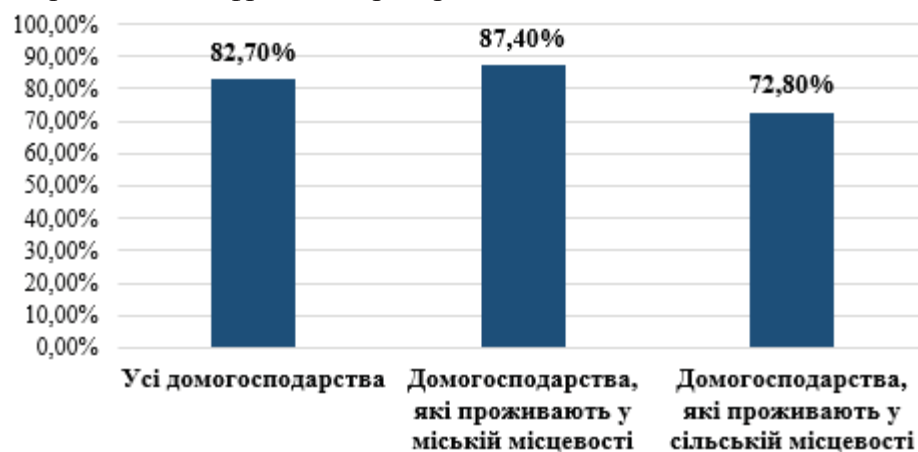

Рис. 1. Частка домогосподарств, які мають доступ до інтернету вдома.

Джерело: сформоване автором на основі [4]

Цифрові технології також використовують для забезпечення рівного доступу до соціальних послуг у суспільстві. В Україні велика частина соціально незахищених верств населення має обмежений доступ до базової соціальної допомоги, необхідної для забезпечення нормальної життєдіяльності. Впровадження цифровізації в соціальну сферу

сприяє використанню мобільних застосунків, чат-ботів, електронних сервісів та платформ, які забезпечують можливість надання консультацій в онлайн режимі для вирішення юридичних чи медичних питань, тим самим зменшуючи необхідність фізичного відвідування закладів. В Україні дуже активно розвивається урядовий проект «Держава в смартфоні», який дозволяє вирішувати всі бюрократичні питання набагато швидше та якісніше, незалежно від твого місця перебування. Ці нововведення зменшують можливість особи бути дискримінованою, оскільки забезпечують анонімність звернення, що є дуже важливим для людей, які часто стикаються з такою проблемою. Проте паралельно з цим є загроза дегуманізації через заміну особистого контакту з соціальним представником на автоматизовані системи, що призводить до недостатнього врахування індивідуальних потреб індивіда. Також, як і у сфері надання освітніх послуг актуальною залишається проблема доступу до якісного зв'язку та необхідного обладнання [5].

Ринок праці також трансформується під впливом інноваційних механізмів і стає більш доступним для соціально виключених груп населення. Зокрема, онлайн платформи забезпечують позитивний вплив на доступу до працевлаштування всім бажаючим. Вони компенсують фізичні та територіальні обмеження завдяки розвитку дистанційної та гнучкої зайнятості, дозволяючи людям з інвалідністю, внутрішньо переміщеним особам та мешканцям віддалених регіонів знаходити роботу та здобувати необхідні навички. Крім того, цей інноваційний підхід дозволяє боротись зі значним розривом бідності в Україні, який існує між міськими агломераціями та сільськими регіонами.

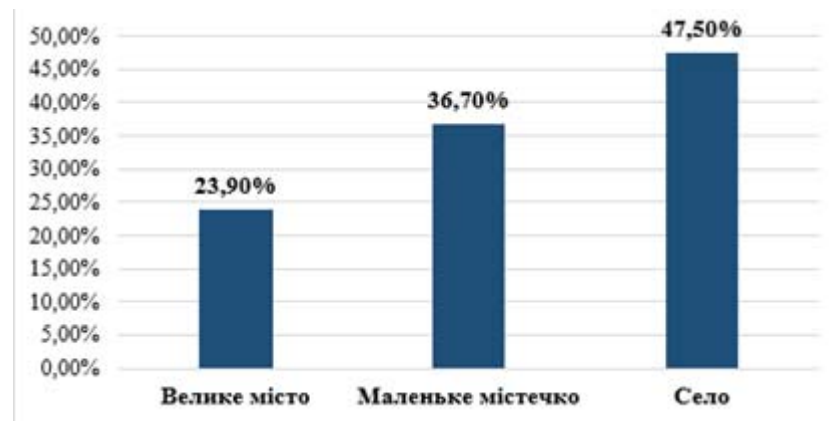

Рис. 2. Рівень бідності за типом поселення в Україні в 2023 році.
Джерело: сформоване автором на основі [1]

Цей розрив, у свою чергу, спровокований тим, що в селах люди мають значно менші можливості працевлаштування та реалізації своїх економічних можливостей. Саме тому інноваційні моделі дистанційного працевлаштування є одним усі можливості суттєво сприяти зменшенню цієї проблеми [6].

Цифрові технології допомагають залучити соціально виключені верстви населення до державотворчих процесів. Вони забезпечують людям можливість отримувати необхідну інформацію та брати участь в обговоренні важливих рішень. Це сприяє розвитку діалогу між населенням та владою, а також зростанню довіри до державних інституцій, перетворюючи незахищені верстви населення з пасивних одержувачів послуг на активних учасників демократичного процесу. Однак для реалізації цього потенціалу вкрай необхідно забезпечити належний рівень цифрової грамотності суспільства, а також доступ до технологій [7].

Вплив інновацій на соціальні процеси є суперечливим, оскільки має як позитивні, так і негативні сторони. З одного боку, цифрові технології сприяють подоланню соціального виключення, з іншого – створюють ризики посилення соціальної ізоляції для певних груп населення. Таким чином інновації самі по собі не є універсальним засобом подолання

соціального виключення, їх ефективність залежить від державної політики, спрямованої на забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів, підтримку освіти та формування інклюзивного цифрового середовища. Інновації можуть стати реальним інструментом інтеграції вразливих груп і створення справедливого суспільства, лише за умови комплексного підходу.

Висновки. Вирішення проблеми соціального виключення є важливим завданням для уряду, оскільки безпосередньо впливає на добробут країни загалом. Впровадження інновацій та цифрових технологій сприяє розв'язанню цієї проблеми, однак потребує індивідуального підходу для різних верств населення. Створення соціальної рівності можливе тільки за умови поєднання технологічних рішень із соціальними, освітніми та правовими заходами, що забезпечують рівні можливості для участі кожного громадянина у суспільстві.

Узагальнюючи результати дослідження, можна надати наступні рекомендації:

- забезпечити рівний доступ до інтернету для всіх регіонів України;
- розвивати програми підвищення цифрової грамотності населення;
- сприяти партнерству між державою, бізнесом і громадським сектором у реалізації проектів цифрової інклюзії;
- забезпечувати розвиток цифрової інфраструктури.

Втілення в реальність запропонованих рекомендацій сприятиме забезпеченню рівноправної участі кожного громадянина в суспільному житті.

Список використаних джерел:

1. Cherenko, L. (2024, November 27). *Measuring poverty in the conditions of war in Ukraine* [Note]. Institute for Demography and Life Quality Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine. In Economic Commission for Europe, Conference of European Statisticians, Workshop on Harmonization of Poverty Statistics, Geneva, Switzerland.
2. Рєвнівцева, О. В. (2008). Соціальне виключення: проблеми визначення та дослідження.
3. Дуб, М. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей.
4. Державна служба статистики України. *Опитування домогосподарств щодо доступу до Інтернету у 2021 році* / Головне управління статистики у Житомирській області. – Житомир, 2022.
5. Прокопчук, О. Т., Мальований, М. І., & Улянич, Ю. В. (2022). Інновації в системі соціального захисту. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва, (100), 2.
6. Шостак, Л., & Сур'як, А. (2025). Цифровізація економіки: вплив на структуру зайнятості та еволюцію трудових відносин. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (2 (102)), 25-30.
7. Троїцький А.М., Іваній О.М. Інноваційні підходи до залучення громадськості у процеси прийняття рішень: механізми, що працюють / А.М. Троїцький, О.М. Іваній. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, 2025.

Біла І.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., завідувачка кафедри економічної теорії

ЕКОНОМІКА КОРУПЦІЇ: ПРИРОДА ТА ПРОЯВИ

Корупція є деструктивним явищем, що негативно позначається на всіх сферах суспільного життя, включаючи економіку, політику, правосуддя та соціальну взаємодію. Означені проблеми культивують глибоке відчуття несправедливості в суспільстві,